

Список використаних джерел:

1. Рашкевич Ю., Семигіна Т. Мікрокваліфікації як засіб розвитку професійної кар'єри випускників закладів освіти. *Інноваційна професійна освіта*. 2023. Т. 2, №9. С. 392–396. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4533269>.
2. Семигіна Т. В. Мікрокваліфікації: чому європейські профспілки висловлюють застереження. *Education and Science of Today: Intersectoral Issues and Development of Sciences*. 2022. С. 253–256. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-20.05.2022.077>.
3. Семигіна Т. В., Рашкевич Ю. М. Мікрокваліфікації як тренд розвитку сучасної безперервної освіти. *Theory and Practice of Modern Science* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III Inter. Sci. and Theor. Conf. Kraków, Republic of Poland, 2022. Vol. 2. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022>.

References:

1. Rashkevych Yu., Semyhina T. Mikrokvalifikatsii yak zasib rozvytku profesiinoi kariery vupusknykiv zakladiv osvity. *Innovatsiina profesiina osvita*. 2023. T. 2, №9. S. 392–396. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4533269>.
2. Semyhina T. V. Mikrokvalifikatsii: chomu yevropeiski profspilky vyslovliuiut zasterezhennia. *Education and Science of Today: Intersectoral Issues and Development of Sciences*. 2022. S. 253–256. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-20.05.2022.077>.
3. Semyhina T. V., Rashkevych Yu. M. Mikrokvalifikatsii yak trend rozvytku suchasnoi bezperervnoi osvity. *Theory and Practice of Modern Science* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III Inter. Sci. and Theor. Conf. Kraków, Republic of Poland, 2022. Vol. 2. S. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022>.

КУЧМА Юрій³⁹

ТОВ «Ліко-школа»

м. Київ, Україна

ORCID: [0009-0007-5463-0795](https://orcid.org/0009-0007-5463-0795)

E-mail: KuchmaYura96@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

«Ліко-школа» та кафедра новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – КНУ) розпочали співпрацю з практичної підготовки майбутніх учителів історії. Студенти мають досвід з різних педагогічних практик, зокрема з виконання функцій вчителя-предметника, класного керівника та педагога-організатора. Педагогічна практика передбачала ознайомлення із змістом освітнього процесу в школі, роботу з класами за програмою «Нової Української школи» та проведення уроків історії, правознавства та громадянської освіти. Акцент був зроблений на системному підході до підготовки вчителів до патріотичного, соціально-емоційного та морального виховання учнів. З урахуванням досвіду роботи в умовах воєнного часу наголошено на необхідності постійного вдосконалення практичних навичок майбутніх педагогів, у тому числі під час залучення до позакласної діяльності та створення навчального контенту.

Ключові слова: педагогічна практика, воєнний час, освітній процес, підготовка вчителя.

---

³⁹ ©КУЧМА Юрій (KUCHMA Yurii)

***Specific Aspects of Teachers' Training Practical in Wartime Conditions.** The Liko School and the Department of Modern History of Ukraine at the Faculty of History of the Taras Shevchenko National University of Kyiv have started cooperation for the practical training of teachers of history to be. The students have overcome a variety of pedagogical experiences, including working in different roles as a subject teacher, a class tutor, and a facilitator. The pedagogical internship included familiarization with the content of the educational process at school, working with classes according to the New Ukrainian School program, and conducting history, law, and social studies lessons. Emphasis was placed on a systematic approach to teacher training, including patriotic, socio-emotional and moral education of students. The experience of working in wartime conditions emphasized the need to continuously improve the practical skills of future teachers, including involvement in extracurricular activities and the creation of educational content.*

***Keywords:** Pedagogical Practice, Wartime, Educational Process, Teacher Training.*

Вступ. Чотири повноцінні семестри в умовах воєнного часу принесли в освіту багато викликів: освітні втрати за час дистанційного та воєнного періодів, систематичне переривання освітнього процесу через повітряні тривоги, емоційний і психологічний тиск на вчителів, батьків та учнів тощо [4]. У зв'язку з цим звернуто увагу на особливості роботи вчителя з усіма переліченими вище викликами, а також на умови його підготовки у воєнний час.

Мета, методи і підходи. «Ліко-школа» – приватний заклад загальної середньої освіти, який з початку повномасштабного вторгнення працює над розв'язанням двох ключових запитів від учнів і батьків: яким чином можна мінімізувати освітні втрати через часті повітряні тривоги і як можна здобути якісні знання за українською навчальною програмою, перебуваючи за кордоном. Для розв'язання цих питань мобілізовано максимум матеріальних і творчих ресурсів шкільного колективу.

Навчальний 2022–2023 рік розпочався з підготовки повноцінного укриття, в якому учні й вчителі мали можливість продовжувати навчання, не зважаючи на повітряні тривоги [2]. «Ліко-школа» за літній період 2022 року обладнала повноцінне укриття з класними кімнатами, мультимедійними дошками, екранами, комп'ютерами для проведення уроків під час повітряних тривог. Проте укриття з максимально наближеними до класної кімнати можливостями не може забезпечити якісного освітнього процесу, тому вчитель змушений перелаштовувати урок таким чином, щоб мінімізувати вплив емоційного тиску через тривогу, перебування в укритті, а також досягти запланованих цілей уроку [1].

Наступне завдання, яке стояло перед нашим колективом, полягало в забезпеченні якісного онлайн-формату навчання, що уможливило залучення в освітній процес учнів поза межами Києва, області чи України. Для цього скористались розробленою за часи дистанційного навчання платформою

«Liko Education Online» (LEO). Онлайн-навчання на платформі LEO було організовано за синхронним та асинхронним форматами, що давало змогу реагувати на потреби замовників освітніх послуг. Синхронний формат онлайн-навчання на платформі LEO передбачає повноцінні онлайн-уроки з учителем. Онлайн-учнів залучали до опрацювання шкільної програми паралельно з учнями з офлайн-формату. Фактично було організовано онлайн-класи у дві зміни (перша та друга половина дня), що орієнтувались на темп і рівень офлайн-класів. Асинхронне навчання було організовано таким чином, щоб забезпечити цілодобовий доступ до освітнього контенту для тих здобувачів освіти, які не мають можливості навчатись за стабільним графіком або мають індивідуальні потреби до графіка навчання. Таким чином навчальний 2022–2023 рік «Ліко-школа» розпочала в трьох різних форматах, що стало для колективу непростим викликом. Усього вдалось залучити до офлайн-навчання 340 учнів, до синхронного онлайн – 200 та до асинхронного навчання – близько 90 учнів.

Сучасний учитель, що працює в освітньому середовищі, вже не є вузьким спеціалістом з власного предмета чи галузі знань. На сьогоднішній день великою цінністю для школи є вчитель, який може інтегрувати різні навчальні предмети, адаптувати свій урок або його елементи під різні формати проведення, з легкістю використовує обмежені навчальні ресурси та відчуває психологічно-емоційний стан класу, проявляє емпатію до учнів та підтримує їх [3]. Він є експертом у своєму предметі. Академічні знання вчителя визначатимуть одразу кілька важливих моментів у його роботі: час, що буде затрачений на підготовку уроку, якість наданого ним освітнього контенту, знань і завдань.

Реалізація навчального потенціалу теми також безпосередньо залежить від умінь учителя організувати роботу в класі, укритті чи на самотійному опрацюванні. Нині вчитель – це просунутий користувач сучасних технологій: від засобів організації онлайн-уроку, тестів і завдань до ведення електронних журналів та документації. Варто також зазначити, що створення і трансформація освітнього контенту лягає на плечі педагога в умовах невизначеності. Вчитель – це психолог, значущий дорослий у житті учня, який відчуває його потреби/емоції в конкретний момент та може знайти підхід до нього.

Вже не перший рік вчительство усієї країни займається створенням якісного навчального контенту для середньої та старшої школи. Молодим вчителям також важливо долучатись до цього виду роботи [1]. У 2024 році «Ліко-школа» та кафедра новітньої історії України історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка разом за освітнім напрямом «Середня освіта (Історія)» розпочали співпрацю з практичної підготовки майбутніх учителів історії. Впродовж першого року співпраці до участі в ознайомлювальній і педагогічній

практиці брали участь здобувачі вищої освіти другого й четвертого курсів зазначеного університету. Особливістю проходження педагогічної практики для студентів у «Ліко-школі» стало їхнє долучення до освітнього процесу в різних динамічних ролях новочасного вчителя – вчителя-предметника, класного керівника, педагога-організатора.

На першому етапі педагогічної практики відбулось ознайомлення з організаційними особливостями освітнього процесу в школі (розпорядок дня, розклад уроків, структура школи, навчальних предметів, проєктів та уроків соціально-емоційного етичного навчання).

Другий етап навчальної педагогічної практики передбачав роботу студентів-практикантів з класними колективами паралелей 5-го та 6-го класів. Практиканти працювали в ролі асистентів класного керівника на ранкових колах (зустрічі з учнями перед початком навчального дня), годинах спілкування та уроках соціально-емоційного етичного навчання (СЕЕН). На другому етапі практики завданням студентів-практикантів було ознайомлення з виховною складовою роботи вчителя та проведення кілька виховних заходів із загальношкільного й класного виховного планів.

Третій етап педагогічної практики передбачав проведення студентами-практикантами уроків історії, правознавства та громадянської освіти у середній та старшій школах. Викликом третього етапу педагогічної практики стала робота з 5-6 класами за програмою «Нової Української школи» (НУШ). Оскільки в НУШ особливу увагу приділено формуванню ключових компетентностей, студентам-практикантам довелось розробляти власні стратегії для роботи з учнями з урахуванням їх класної (групової) та індивідуальної траєкторії. Активне різнобічне долучення здобувачів вищої освіти до освітнього процесу школи під час педагогічної практики дало їм змогу ознайомитись з особливостями роботи приватного закладу загальної середньої освіти та апробувати власні навчальні розробки під час уроків.

Основні результати. Досвід спільної роботи середньої та вищої школи в умовах воєнного часу свідчить про необхідність системного підходу до підготовки майбутніх учителів. Важливо будувати неперервний простір для вдосконалення практичних навичок майбутніх учителів. Це може бути навчальний проєкт на базі школи, кураторами якого є студенти, або ж системна робота з патріотичного, соціально-емоційного, морального виховання підростаючого покоління. Цікавим прикладом взаємодії майбутніх учителів і закладів загальної середньої освіти може бути залучення практикантів до позакласної діяльності на факультативній основі (гурткова робота). Створюючи таким чином різноманітні навчальні курси, програми, гуртки, випробовуючи нові

методики і новий освітній контент, студенти на конкурентній основі здобуватимуть досвід роботи з різними аудиторіями учнів і будуть більше підготовлені до роботи в умовах постійних освітніх викликів.

Висновки. Ніхто не готувався до серйозних випробувань в українській освіті. Не очікували ми окупації, анексії, світових пандемій та повномасштабного вторгнення агресора, але виклик за викликом, починаючи з перших днів української незалежності, наша освіта тримала удар з різних сторін, загартовуючи власну міцність. Нині ми не маємо право на слабкість, не маємо право ставити освіту на паузу та сподіватись на краще майбутнє.

Наше завдання – творити своє майбутнє вже сьогодні, особливо у сфері освіти. Підготовка майбутніх учителів не просто питання університетської чи шкільної сфери, а питання національного масштабу. Якість освіти в Україні є і буде показником нашої сили, сильних сторін наших учнів і вчителів, українського освітнього контенту.

Список використаних джерел:

1. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник МОН України. Київ, 2023. 64 с.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 20.03.2022 р. №2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
3. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 р. №274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
4. Щодо окремих питань організації освітнього процесу в умовах воєнного стану : Лист Міністерства освіти і науки України від 03.11.2023 р. №1/17310-23. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/654/8ef/ea4/6548efea4880d530391752.pdf> (дата звернення: 09.03.2024).

References:

1. Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Informatsiino-analitychnyi zbirnyk MON Ukrainy. Kyiv, 2023. 64 s.
2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo derzhavnykh harantii v umovakh voiennoho stanu, nadzvychainoi situatsii abo nadzvychainoho stanu : Zakon Ukrainy vid 20.03.2022 r. №2126-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (data zvernennia: 09.03.2024).
3. Pro deiaki pytannia orhanizatsii zdobuttia zahalnoi serednoi osvity ta osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu v Ukraini : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 28.03.2022 r. №274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (data zvernennia: 09.03.2024).
4. Shchodo okremykh pytan orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu : Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 03.11.2023 r. №1/17310-23. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/654/8ef/ea4/6548efea4880d530391752.pdf> (data zvernennia: 09.03.2024).